

Néhány adat az erdőgazdasági nemzeti vállalatokról (2)

A második világháborút követő új-jáépítés érdekében 1945–1948-ban jelentős túltermeléseket végeztek az ország erdeiben. Szakembereink kifogásolták ezt a fatőkét is érintő fahasználatot, és elérték, hogy a fakitermelés jelentősen csökkenjen:

1948. 3374,8 ezer nettó m³

1949. 1710,3 ezer nettó m³

1950. 2758,2 ezer nettó m³

1951. 2947,6 ezer nettó m³

A fakitermelés hároméves tervét 106,9%-ra teljesítették, és az értékelés szerint ez az eredmény „kapitalisztikus vonásokat mutat... Minden köbméterrel, melyet a 100%-on túl teljesítünk, népgazdaságunk vagyontát rövidítjük meg... előre élénk fel jövőben kitermelendő állományainkat... kapitalista rablógazdálkodásnak minősül, ha növedékünket meghaladó mennyiségű és csak gazdasági életünk helyreállítása érdekében magasan megállapított előírásunkat túlteljesítjük.” (Erdőgazdaság, 1949. 183.)

Az 1949/50. évi fakitermelési tervet az Erdőközpont 1,3 millió köbméterben állapította meg, előírva: „túlhasználatnak többé nem szabad előfordulnia”. 1949 novemberében azonban az Erdőközpont elrendelte, hogy december 31-ig „az 1949/50. termelési időnyre előírt fatömeg 80–85%-áig kell fokozni” a fakitermelést, a NV-ok november 17-ig terjesszék be az ehhez szükséges új pénzügyi előírányt.

A fahasználat fejlesztését szolgálta, hogy a hároméves terv keretében erdőgazdasági beruházásra fordított 45,2 millió forintból elkezdődött a feltáró utak építése, a fakitermelés és -szállítás gépesítése is. 1949. december 9-én a Mátrában felavatták az első „tervutat”, és ezen a napon kezdték meg munkájukat a Szovjetunióból importált „erdőgépek”, a KT-12 traktor és a Janvarec autódaru.

Az Erdőközpont és a nemzeti vállalatok szakemberei jelentős munkát végeztek 1949-ben az ötéves terv feladatainak meghatározásával. Az 1949 decemberében megjelenő XXV. törvény 33. §-a így rendelkezett: „Az erdőgazdaság terén a tervidőszakban meg kell teremteni a feltételeket a sok évtizedes rablógazdálkodás káros következményeinek felszámolására, és biztosítani kell az erdők faállományának évi átlagos 300 000 köbméterrel való növelését.”

Az erdőművelés részletesebb adatait idézzük Babos Imre (Erdőgazdaság, 1949, 209–210.) cikkéből: célunk, hogy „az ötödik év végére kitörölje erdészeti szótárunkból az erdősítési hátralék fogalmát... lelkiismeretesen fel fogunk újítani 35 125 kat. hold üzemi, évi vágásterületet... újból faállományt kényszerítünk 45 501 kat. hold nagyrészt elvadult, gyomot termő régi vágásterületre... eltüntetünk 32 200 kat. hold örök szemrehányásként reánk tekintő, rontott erdőnek csúfolt, elégtelenül felújult fiatalost”.

„5 éves tervünk jelenti 13 818 kat. hold homokterület megkötését, 1010 kat. hold szikes terület hasznosítását, 5761 kat. hold kopár hegyoldal fásítását... Beültetünk 7439 kat. hold erdei tisztást... és erdősítünk 13 189 kat. hold mezőgazdasági területet.”

A tervezett erdősítésekhez 712 millió lomblevelű és 1182 millió darab fenyőcsemetével számoltak. A költség-előirányzat:

Az erdőművelés részleteiről: „Ezzel kezdődött el az erdőművelés nagyszerű sikersorozata, az erdőfeltárás, a gépesítés fejlesztése, és 1950-ben az erdőgazdasági beruházások előirányzata 76,5 millió forint volt.

új erdők létesítésére	99 981 ezer Ft
régi vágások felújítása	61 400 ezer Ft
fiatalosok pótlása	32 200 ezer Ft
ápolás és tisztítás	13 119 ezer Ft
csemetekertek fejlesztése	5 200 ezer Ft

Ezzel kezdődött el az erdőművelés nagyszerű sikersorozata, az erdőfeltárás, a gépesítés fejlesztése, és 1950-ben az erdőgazdasági beruházások előirányzata 76,5 millió forint volt.

A nemzeti vállalatok alig másfél évig működtek, mert 1950 júliusában újabb átszervezés kezdődött. Az Erdőközpont sorozatban adta ki utasításait „az új egységek határainak pontos” megállapítására, de a külső szakemberek nem ismerhették az új egységeket. A Miskolci és Sátoraljaújhelyi NV először 4, majd 5 új NV alapítását dolgozta ki, de végül hat erdőgazdaságra osztották fel a két nemzeti vállalatot.

1950. augusztus 6-án ui. megjelent az Elnöki Tanács 32. sz. törvényerejű rendelete, amely hatálytalanította az 1948. évi XXXVII. törvényt. Eszerint a nemzeti vállalatot állami vállalatnak kell tekinteni, a megnevezésből „a nemzeti toldatot el kell hagyni”, és a Népgazdasági Tanács határoz az állami vállalatokról.

A Népgazdasági Tanács 312/17/1950. sz. határozata viszont alapjaiban forgatta fel az erdészeti szervezetet. A nemzeti vállalatokból erdőgazdaságokat, az erdőgondnokságokból üzemegegyeségeket szerveztek, és a vertikális szervezet ötödik lépcsőjeként 16 megyei erdőgazdasági egyesület hoztak létre. Az Erdőközpont néhány hónapig még megmaradt, a 15 erdőgazdasági nemzeti vállalatból 78 állami erdőgazdaságot, a 275 erdőgondnokságból 563 üzemegegyeséget szerveztek.

Ezt a rosszul sikerült 1950-es átszervezést két évtizedig tartó átszervezés-sorozat követte, míg részben sikerült visszaállítani az akkor felborított szervezetet.

A fatermés növelése elegyfajokkal

Az Egyesült Államokban kísérleteket végeztek arra vonatkozóan, lehet-e a feketedió-állományok fatermését növelni nitrogénkötőnek ismert fajok – akác, éger, ezüstfa – soros elegyítésével. Az eredmény kedvező volt. Az ültetést követő 7. évben már 24%-os átmérő-növedék-többletet tudtak megállapítani az elegyetlen dióshoz képest. A 9. évben viszont 69%-os növedéktöbble-

tet találtak, ha ezüstfát használtak ilyen célra.

Úgy gondolom, nálunk is lenne lehetőség hasonlóra, ha a nagyüzemi erdőművelés helyén újra próbálkoznánk az aprólékosabb, de eredményes eszközök bevetésével. Legalább kísérleti szinten.

(Forest Ecol. Mgmt. 1984, No. 3., 235–243. o.)

(Ref. Dr.Dr.bc. Szodfridt István)